

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยสภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไป มีผลต่อผู้ปกครองที่จะต้องออกไปประกอบอาชีพนอกบ้าน หรือทำงานเพื่อหารายได้มาจุนเจือครอบครัว ภาระการเลี้ยงดูบุตรหลานจึงตกเป็นของญาติพี่น้องหรือผู้อาศัยอยู่ในครัวเรือน จากภารกิจประจำวันที่ต้องทุ่มเทในการหารายได้ ทำให้เด็กก่อนวัยเรียนไม่ได้รับการดูแลอย่างใกล้ชิดและไม่ได้รับการพัฒนาตามวัย การริเริ่มให้มีการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชน จึงเป็นสวัสดิการชุมชนที่มีผลทำให้เด็กกลุ่มเป้าหมาย อายุ 2-6 ปี ได้รับการพัฒนาที่เหมาะสม ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนที่จัดตั้งขึ้นในชุมชน ได้ดำเนินการภายใต้ภาวะข้อจำกัดหลายประการ เช่น งบประมาณ สถานที่คับแคบ อาสาสมัครผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก แม้จะพบว่าหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนเข้ามาสนับสนุนและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานก็ตาม ทางกรุงเทพมหานครก็ให้การสนับสนุนตั้งแต่ พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา (สำนักพัฒนาชุมชน, 2545, น. 14)

จากสภาพดังกล่าว สามารถสรุปได้ในเบื้องต้นว่าบุคคลที่จะเข้ามามีบทบาทสำคัญในช่วงของการพัฒนาเด็ก ทั้งที่อยู่ในช่วงก่อนวัยเรียน และเด็กในระดับที่โตขึ้น ได้แก่ ผู้ปกครอง และผู้ดูแล ซึ่งหมายรวมเจ้าหน้าที่ที่ทำการเลี้ยงเด็กก่อนวัยเรียน และโดยทั่วไปนั้น ลักษณะเฉพาะตัวทั้งภายนอกและภายในของเด็กแต่ละคน อันได้แก่ บุคลิกท่าทาง นิสัยใจคอ หรือแม้แต่วิถีปัญหาของเด็กแต่ละคน ก็มีความแตกต่างกัน และเมื่อเด็กเหล่านั้นจะต้องเข้ามาอยู่รวมกัน และได้เกิดการเรียนรู้การเข้าสังคม การอยู่กับเพื่อน ก็มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้ปกครองและเจ้าหน้าที่ดูแลจะต้องสร้างมาตรการหรือกิจกรรม เพื่อละลายพฤติกรรม และเพื่อให้เด็กที่อยู่ในความดูแลสามารถเติบโต และพร้อมที่จะรับการเรียนรู้ในลำดับต่อไป

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาจึงเป็นแนวทางที่สำคัญยิ่งที่จะมีส่วนช่วยให้เด็กมีพัฒนาการหลาย ๆ ด้านดีขึ้น เนื่องจากพ่อแม่ ผู้ปกครอง เป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับเด็กและรับทราบถึงสภาพปัญหาของเด็กเป็นอย่างดี จึงกล่าวได้ว่าบทบาทของผู้ปกครองในการให้การศึกษาแก่เด็กนั้นมีมาตั้งแต่อดีต โดยทำหน้าที่อบรมสั่งสอนตามความรู้ความสามารถที่มี เพื่อให้เด็กเป็นคนที่มีคุณธรรม จริยธรรม กล่อมเกลาคิดใจให้เป็นคนดีในสังคม ดังนั้นการจัดการศึกษาสำหรับ

เด็กก่อนวัยเรียน 2-6 ขวบจึงเป็นสิ่งสำคัญ หากได้รับการปลูกฝังอบรมเลี้ยงดูด้วยดีแล้วเชื่อได้ว่าเมื่อเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่ก็จักเป็นบุคลากรสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติได้ในอนาคต

ผู้ศึกษาจึงเล็งเห็นว่าการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติในทิศทางเดียวกันอันจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาของเด็กก่อนวัยเรียนต่อไป อย่างไรก็ตาม การเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของผู้ปกครอง อาจมีข้อจำกัดหลายประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งทุนทรัพย์ และเวลา อันเนื่องมาจากผู้ปกครองที่ส่งบุตรหลายเข้ามาอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนนั้น มักเป็นผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย และจำเป็นต้องใช้เวลาเกือบตลอดวันในการทำมาหาเลี้ยงชีพ ซึ่งในประเด็นดังกล่าวข้างต้น เป็นสิ่งที่น่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนนั้นจะทำให้ทางศูนย์ฯ สามารถนำผลการศึกษาไปช่วยในการแก้ไขปัญหาของผู้ปกครองที่ไม่มีเวลาในการดูแลเด็กซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาสังคมอีกด้านหนึ่ง และจะเป็นการทำให้ระบบการศึกษาและพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้เด็กหรือเยาวชน ซึ่งเป็นอนาคตของชาติ มีพัฒนาการที่พร้อมต่อการเป็นพลเมืองที่ดีของชาติต่อไป

มูลเหตุจูงใจในการศึกษา

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) กล่าวถึงการพัฒนาประเทศไทยให้เข้มแข็ง ยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองได้อย่างรู้เท่าทันโลก จะต้องมีการพัฒนาคุณภาพคน มีการปฏิรูประบบการศึกษา การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและเครือข่ายชุมชน ให้สามารถเชื่อมโยงการพัฒนาทั้งชนบทและเมืองได้อย่างยั่งยืน ยุทธศาสตร์ที่ใช้ คือ การสนับสนุนให้ครอบครัว ชุมชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคธุรกิจเอกชน อาสาสมัครและสื่อมวลชนมีส่วนร่วมในการพัฒนา นอกจากนี้ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถานประกอบการอื่นในการจัดการศึกษา และเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้แก่ประชาชนโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของท้องถิ่นและเอกชน การสนับสนุนให้เอกชนจัดการศึกษาอบรมรวมทั้งรัฐจะต้องกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตัดสินใจด้วยตนเองให้มีสิทธิจัดการศึกษาตามความต้องการของท้องถิ่น และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาอบรมของรัฐ จึงกล่าวได้ว่ารัฐได้ให้ความสำคัญกับประชาชน ครอบครัว ผู้ปกครอง ในบทบาทการมีส่วนร่วมทุก ๆ ด้าน อันเป็นกลไกที่สำคัญในการพัฒนาประเทศอีกด้วย

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้ศึกษาได้สังเกตเห็นว่า การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเยาวชน ทว่าในปัจจุบัน ยังไม่มีงานวิจัยชิ้นใด ที่มีความชัดเจนเกี่ยวกับการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมพร้อม ๆ กับการศึกษาประเด็นปัญหาที่ว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาแค่ไหน อย่างไร และมีอุปสรรคใดบ้างที่ติดขัด และจะทำให้การมีส่วนร่วมดังกล่าว กระทำได้มากน้อย อย่างไร และสุดท้ายจะสามารถดำเนินการอย่างไรได้บ้าง ที่จัดอุปสรรคเพื่อเปิดทางให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาสนใจและต้องการรู้ว่า ความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนเป็นอย่างไร ผู้ปกครองเข้าไปมีส่วนร่วมในลักษณะใดบ้าง และมากน้อยเพียงใด มีอุปสรรคใดบ้างที่ขัดขวางกระบวนการดังกล่าว และที่สำคัญคือ จะสามารถปรับปรุงให้ดีขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร เพื่อให้เกิดข้อเสนอแนะไปยังองค์กรที่เป็นผู้รับผิดชอบในส่วนงานดังกล่าวในการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร
2. เพื่อศึกษาปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะของผู้ปกครองต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร

สมมติฐานในการศึกษา

ผู้ปกครองที่มีปัจจัยส่วนบุคคลได้แก่ เพศ อายุและอาชีพที่ต่างกันมีความคิดเห็นต่อการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาต่างกัน

ขอบเขตในการศึกษา

การศึกษานี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดขอบเขตในการศึกษาเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในการศึกษาโดยได้แบ่งขอบเขตการศึกษาเป็น 2 ประการ

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ของศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนของผู้ปกครองสองด้าน ได้แก่ ด้านการจัดกิจกรรมและ ด้านการจัดสภาพแวดล้อมรวมทั้งปัญหาและอุปสรรคและข้อเสนอแนะ

2. ขอบเขตด้านประชากรที่ศึกษา ศึกษาเฉพาะผู้ปกครองของเด็กที่ส่งเด็กเข้าศึกษาใน ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนเขตบางพลัด กรุงเทพมหานครจำนวน 5 ศูนย์รวมประชากรทั้งสิ้น จำนวน 248 คน

นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการศึกษา

ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ดูแลนักเรียนซึ่งทำหน้าที่ดูแลอบรมเลี้ยงดู นักเรียนและสนับสนุนทางการศึกษา

การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง การดำเนินงานของศูนย์พัฒนา เด็กก่อนวัยเรียนในด้านการจัดกิจกรรมและประสบการณ์ ด้านการจัดสภาพแวดล้อม และด้านกิจกรรม เพื่อเตรียมความพร้อมของเด็กตั้งแต่อายุ 2-6 ปี ให้ครบทุกด้าน คือ ด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา

การมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษา หมายถึง การที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วน ร่วมในการให้ความช่วยเหลือสนับสนุนแสดงความคิดเห็นและข้อเสนอแนะในการจัดการศึกษาในศูนย์ พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ในด้านการจัดกิจกรรมและ ด้านการจัด สภาพแวดล้อม

การจัดกิจกรรม หมายถึง การจัดกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งเน้นเสริมสร้างพัฒนาการเด็กให้ ครบทุกด้าน คือ ร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม

การจัดสภาพแวดล้อม หมายถึง การจัดสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็กทั้งภายในและภายนอก ห้องเรียนให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและความต้องการของเด็กโดยเน้น ความสะอาดและ ความปลอดภัย ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น ความสะดวกในการทำกิจกรรม ความ พร้อมของอาคารสถานที่ ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและ เครื่องเล่นรวมทั้งบรรยากาศในการเรียนรู้การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

ปัญหาอุปสรรคในการเข้ามามีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนา เด็กก่อนวัยเรียนในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร หมายถึง ข้อขัดข้องของผู้ปกครองในการเข้ามามี ส่วนร่วมในการพัฒนาศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนซึ่งประกอบด้วยด้านความพร้อมของศูนย์พัฒนาเด็ก

ก่อนวัยเรียน ได้แก่ เวลาการจัดประชุม การประชาสัมพันธ์ การเชิญ/การประสานงาน สถานที่ตั้ง และอื่น ๆ ด้านความพร้อมของผู้ปกครอง ได้แก่ เวลา ฐานะทางเศรษฐกิจ ภาระหน้าที่และอื่น ๆ

ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง สถานที่รับเลี้ยงและดูแลเด็กก่อนวัยเรียนซึ่งตั้งอยู่ใน ชุมชนและดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการภายใต้การดูแลของคณะกรรมการชุมชน เพื่อรับเลี้ยงดูแล เด็กวัย 2-6 ปี ในเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร ซึ่งได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน 5 แห่ง คือ (1) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนพัฒนาซอย 79 (2) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนวัด ดาวดึงษาราม (3) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนชุมชนวัดเทพากร (4) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัย เรียนวัดวิมุตยาราม (5) ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนชุมชนสงวนทรัพย์

เด็กก่อนวัยเรียน หมายถึง เด็กที่มีอายุ 2-6 ปี ที่อาศัยอยู่ในชุมชนซึ่งเข้ามารับการอบรม เลี้ยงดูในศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียนในชุมชนเขตบางพลัด กรุงเทพมหานคร